

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פגדולי ישראל,
על מדות טובות
שפביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש יז תמוז תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 7:13 תל-אביב 7:28 חיפה 7:21 מוצאי שבת - ירושלים 8:30 תל-אביב 8:33 חיפה 8:34 ר"ת 9:05

פרשת בלק

"מה טובו אהליך יעקב"

בני הישיבות העוסקים בתורה, מקיימים את עם ישראל ומצילים אותו מאויביו, וזוהי הברכה הטובה ביותר לעם ולארץ! נלמד מהפסוק: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (פרק כד-ה)

ואמרו חז"ל (סנהדרין קה:): א"ר יוחנן, מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו. ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות "מה טובו אהליך יעקב"... אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה [=כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיתה כוונתו מתחילה. רש"י] חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שנאמר "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך" - קללה ולא קללות.

הברכה הטובה ביותר - קיום הישיבות והיכלי התורה

ויש להבין: מדוע רצה בלעם לקלל את עם ישראל שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות? מדוע ייחס בלעם כזו חשיבות "אסטרטגית" לעובדה הזו? ולאידך גיסא צריך להבין: כשכל הברכות חזרו - עקב החטאים - לקללה, כפי שהיתה כוונת בלעם מתחילה, מדוע נשארה רק ברכה זו של בתי כנסיות ובתי מדרשות משאר הברכות וזאת מהסיבה "כי אהבך ה' אלוקיך". מה המיוחד בברכה הזו שנצרך לה אהבת ה' מיוחדת כדי להותיר רק אותה?!

כבר עמדו על מדוכה זו רבותינו גדולי ישראל (יעוין דברי יואל-ויקרא ועוד) והתשובה היא, עפ"י מה שהאריכו חז"ל במקומות רבים, כידוע, על הכח העצום שיש ללומדי התורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שבשעה שמתפללים או עוסקים בתורה אין כל צר ואויב יכול נגדם, ובכח תורתם ותפלתם מנצחים את האויב.

וכפי שידוע מחז"ל "הקול קול יעקב"... בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין ידי עשיו שולטות. וכן אמרו (מד"ר בלק) אמר הקב"ה לישראל: אם שמרתם מצוותי אני מפיל שונאיכם לפניכם. וכן (במד"ר קדושים): אמר הקב"ה לישראל: בני עסקו בתורה ואין אתם מתייראין משום אומה. וכן בגמרא (מכות י.): מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה - שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה.

ונפרט את אמרת חז"ל (במד"ר תולדות ס"ה): נתכנסו כל האומות אצל בלעם, אמרו לו, תאמר, האם אנו יכולים לנצח אומה זו? אמר: לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי

המשך בעמוד הבא

"אם כולם יעסקו בתורה לא נצטרך צבא"

באחת מהופעותיו ברבים של הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל (ראש ישיבת פורת יוסף), נכחו מספר אישים בכירים מצמרת המדינה. הוא דיבר בהזדמנות זו על חובת כל אב ואם בישראל לשלוח את בניהם ללמוד בת"ת ובישיבות הקדושות. **לפתע** קם אחד מתוך הקהל והפסיק אותו בשאלה: אם אכן כולם ילמדו תורה, מי ישמור ויגן על העם, על המדינה, הרי אנו מוקפים מכל צד אויבים בנפש האומרים להשמידנו?

בתקיפות דקדושה ענה לו הרב צדקה: "אנו אומרים בכל יום בבוקר "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך", והיינו שאם כל הבנים שלנו יעסקו בתורה, ישרור השלום בגבולותינו ולא נצטרך לשומרים וחיילים שיגנו עלינו. יהיה אז שלום בחילינו ושלוחה בארמנותינו".

ובפנותו אל אנשי צמרת המדינה שנכחו באולם, הוסיף: "מי כמוכם יודע, כמה עליכם לעמוד ולהשפיל עצמכם כדי שאחד מיריבנו יואיל לשבת אל שולחן הדיונים, על מנת לחפש מוצא לשלום. אבל אם נזכה למצב ש"כל בנייך לימודי השם" תתקיים בנו גם סיפא דקרא "ורב שלום בנייך", רבים יהיו העמים האויבים, שיבואו להפציר בנו, כי נכרות עמהם ברית שלום..."

וזאת ליהודה

עלוץ השבוע - פרשת בלק חוקדש לעילוי נשמת
צרת אסתר בת ג'פילה (יפה) ז"ל

נלב"ע לאחר יסורים קשים ביום כב' תמוז

ת. נ. צ. ב. ה.

המשך "מה טובו אוהליך יעקב"

רשעותו של בלעם

פעם אחת, בתקופתו של הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל (בעל ה"בית הלוי"), ביקשה מלכות הרשעה ברוסיה לגזור גזירה על אזרחיה היהודים ולפגוע בחינוך הטהור. התכנסה אסיפת אישים יהודים לדון בענין. קם אחד מחוגי המשכילים והתבטא באוזני הרבנים, כי בידם להביא לסגירת תלמודי התורה, אך לאור התחשבותם ברבנים, אינם מוציאים זאת לפועל.

באותה שעה, התפעלו מדבריו כמה מן השומעים, כאילו הוא אכן מתחשב ומבין לרוחם. אך הגאון בעל בית-הלוי קם והתריס כלפיו: דומה אתה לבלעם הרשע! וביאר מיד למה הוא מתכוון:

בלעם הרשע אומר לעבדי בלק "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, לא אוכל לעבור את פי ה'". ולכאורה דברים של טעם אמר. אולם האמת היא שגם בזאת חשף את רשעתו. משל למה הדבר דומה? לאדם שבאו ואמרו לו, הבה נראה אם מסוגל אתה לסטור למלך על לחיו. והלה אומר: גם אם תתנו לי ממון רב לא אוכל לעשות זאת.

פירוש הדבר: שאמנם אפשר לבצע הפעולה, אך הוא מעדיף שלא. משום כך נכון הוא מה שאמר, כי אפילו בשביל ממון רב ימנע מלעשותו. אבל אם יבקשו מאדם שישא על כתפיו הר שלם, וכי יוכל להשיב "אפילו בעד ממון רב לא אעשה זאת", הרי מעשה זה אינו שייך במציאות כלל.

אם כן, כשאמר בלעם "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב", משמע, שבעצם מסוגל הוא לעשות נגד רצון ה', אלא שהוא בוחר שלא לעשות, אין לך כפירה גדולה מזו.

הפטיר בעל הבית הלוי באזני המשכילים: סוברים אתם שבכחכם להמיט אסון על לימוד התורה אם רק תרצו, אך הנכם טועים בטעותו של בלעם הרשע, וכשם שהוא לא יכל אף אתם אינכם יכולים!

משולחן גבוה

"יום גדול הוא לעולם..."

הגה"צ רבי משה שמעון וינטרויב זצ"ל היה אומר: כאשר חוזרים בני הישיבות לאחר "בין הזמנים", יום גדול הוא לעולם, כביכול "באו מדבר סיני" זה חסד עם כל העולם.

לפני כמה עשרות שנים היתה תקופה בה המצב הבטחוני בארץ היה קשה מאד. תקופה זו היתה ב"בין הזמנים". **החזון איש** היה מודאג מהמצב, שכן ב"בין הזמנים" היו עוסקים בתורה פחות, אך מכיון שהתחיל הזמן בישיבות ובני התורה עסקו שוב בתורה בהמוניהם, אמר החזון איש שעתה הוא כבר רגוע. כבר חלפה הסכנה. יש כבר זכות עבור כלל ישראל.

ידידות משה

[א.ה.] אכן בזמננו זכינו כבר ל"ישיבות בין הזמנים" ושוב הולך ומתרבה לימוד התורה בעולם, למרות שעות המנוחה הנוקשים לאלו שכל השנה יגעים בתורה בכל כוחם]

מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפי בקולן, אין אתם יכולים להם, שכך הבטיחן אביהם "הקול קול יעקב" בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי מדרשות, אין הידים ידי עשיו, ואם לאו, הידים ידי עשו ואתם יכולים להם.

מענה נבין היטב מדוע רצה בלעם לקלל דוקא בענין זה, כי ידוע ידע היטב שבה תלוי כל כח ההגנה של העם, ואין כל דרך לנצחם אלא רק ע"י פגיעה בבתי המדרש ובישיבות שלהם. הוא ידע שאם ברצונו לאבד את העם הרי שאין "חיסול ממוקד" טוב מזה.

ללא לימוד התורה בישיבות, אי אפשר לשרוד אפילו יום אחד!

אך מגודל אהבת ה' את עמו, אף שכל ברכותיו של בלעם נהפכו בהמשך לקללה, בגין חטאי העם, אך ברכה אחת בכל זאת נשארה: "מה טובו אוהליך יעקב". את זו שמר הקב"ה ברוב חסדיו של תהפך לקללה, וכל כך למה? משום שבלי בתי המדרש והיכלי התורה אי אפשר לשרוד אפילו יום אחד! אין קיום לעם ואין גם קיום לעולם! "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". נמצא שכל ההצלה וההגנה תלויים רק בלימוד התורה שבישיבות ובהיכלי התורה!

זו בדיוק הסיבה למה שאמרו חז"ל (יומא כח:): "מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו", וגם כשנאלצו יעקב ובניו לרדת למצרים, שלח יעקב את יהודה "להורות לפניו" - לתקן לו בית תלמוד (מד"ר). כי על כן, אי אפשר להשאר אפילו יום אחד ללא מקום שלומדים בו תורה!

והעידו גדולי התורה מיישיבת מיר שלמדו בזמן מלחמת העולם בשנחאי, כי עפ"י כלל זה ש"מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו" נהג המשגיח הגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל בכל החלטותיו במצבים הקשים ביותר שנקלעו אליהם, ובכל הספיקות שהיו לו האם לעבור למקום אחר? ולאן? ואימתי? הדבר היחיד שהכריע היה עפ"י כלל זה: לא להפסיק את רצף לימוד התורה בישיבה אפילו לרגע אחד! ובה היה טמון סוד הצלחתו הגדולה, כידוע, ומכח זה ראו בני ישיבת מיר בשנחאי את הניסים הגדולים והגלויים, שכיום כבר ידועים ומפורסמים לכל.

וכפי שהתריע אז רבה של פתח תקוה - הגאון **רבי ראובן כץ** זצ"ל (בהקדמת ספרו **דגל ראובן** ח"ג): "בזמן מלחמה, יותר מכל זמן אחר נשקפת סכנה לקיום האומה מהתרשלות וממיעוט היקף תלמוד תורה. הגברת כח התורה והאדרת מעמד הלומדים, אלה הם אבני השתיה ותפקידי היסוד הראשונים!"

"דיוקא בימים אלו - כתב הגר"ר כץ - "חובת-זכות לתמוך ולחזק את היכלי הישיבות, שבהם נלמדת התורה שבעל פה, ככתוב "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל". כי רק בכח התורה וסמכותה מתחזקת ומתייצבת ההגנה וההצלה נגד הקמים עלינו!" עכ"ד.

בזמן חזקיהו המלך ניצחו את סנחריב בלימוד התורה בלבד!

בכל הדורות הכירו - גם האויבים - את הכח המיוחד הזה שיש לעם ישראל בתורתו, וכדוגמת דברי חז"ל שכאשר המן הרשע, אחרי שגזר להשמיד את כל היהודים, ראה את מרדכי יושב בבית המדרש עם תינוקות של בית רבן ולומד-דים תורה בהלכות קמיצה, הבין והכיר שמכאן תהיה מפלתו. ועוד הרבה כהנה ואכמ"ל.

וכן כאשר סנחריב וצבאו צרו על ירושלים לכובשה, נעץ חזקיהו המלך חרב בפתח בית המדרש והכריז: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו - היינו בחרבו של סנחריב! מדוע נעץ את החרב דוקא בפתח בית המדרש ולא בתוכו? **ניתן** לבאר זאת בכמה אופנים:

(א) ללמדניו שחרב אין מקומה בתוך בית המדרש! במקום שישנו לימוד תורה אין מקום לחרב! המצאות החרב תיתכן רק במקום שאין בו תורה [וכמפורש בפסוקים בפרשת בחוקותי "אם בחוקותי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה, אזי "ונתתי שלום... וחרב לא תעבור בארצכם"].

(ב) ללמדניו שאם עוסקים בתורה, אף אם יבוא האויב עד פתח בית המדרש, לא יוכל להכנס פנימה כי התורה מגינה ומצילה מכל צר ואויב.

(ג) ללמדניו שהסכנה מהחרב אינה רק כשהמערכה במגרשו של האויב, אלא מיד כשפורשים מלימוד התורה ויוצאים מבית המדרש קיימת סכנה, וכדברי חז"ל (מד"ר לה"ו) "הסייף והספר ניתנו מכורכין מן השמים" וכו' עיי"ש.

ואכן שמעו כולם בקולו של חזקיהו, וכולם עסקו בתורה בתוככי בתי המדרש, מקטן ועד גדול, מדן ועד באר שבע [ולא היה אפילו "משתמט" אחד שיצא להלחם בחוץ במסגרת "צבאית" או "אזרחית"], ונעשה להם נס ככתוב (מלכים

המשך "מה טובו אוהליך יעקב"

ביטלה, "ויהי בלילה הוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור". הנה כי כן, ראייה הסטורית כי כשכולם לומדים תורה, מלאכי מרום עושים את המלאכה.

ומענין מה שמצינו אצל יהושע במלחמת יריחו, שבעיצומה של המלחמה בא מלאך והוכיח על ביטול תורה! (יהושע ה'ד, עיין מגילה ג.) ואז מיד "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק" - מלמד שלן בעומקה של הלכה. ובספר "**חשב סופר**" מבאר מה היה הדין ודברים בין יהושע למלאך: יהושע טען: הרי אנו טרודים במלחמה לכיבוש הארץ והיאך נלמד עתה תורה? על כך ענה המלאך: "כי המקום... אדמת קודש הוא". את ארץ ישראל הקדושה מכל הארצות לא כובשים בטכסיסי מלחמה אלא אך ורק בלימוד התורה!

לימוד התורה בישיבות - הערובה היחידה לקיום העם והצלתו מאוביו!

כאשר פרצה מלחמת העולם השניה והציבור נדרש לעשות ביצורים מחשש להפצצות מהאוויר אמר הגאון **רבי צבי פסח פרנק זצ"ל** (רבה של ירושלים) לנוגעים בדבר את הדברים הבאים: "עמלים כיום לעשות מקלטים. האמת היא כי צריכים לסדר מקלטים, אבל צריך לדעת מהו המקלט האמיתי ואיזה סוג מקלט אנו צריכים, המקלטים הללו שנבנים אינם מוחזקים שיצילו, אבל במדרש אמרו: לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי פעם אחת נכנסו כל אומות העולם אצלם ושאלו האם יכולים לנצח את ישראל? אמרו להם: לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלהם, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפים בקולן, אין אתם יכולים להם, שכך הבטיחם יצחק אביהם. הקול קול יעקב... בזמן שקול יעקב מצוי שם, אין ידי עשיו... וכמו שאמר הכתוב "מפי עולים ויונקים יסדת עוז להשבית אויב ומתנקם" (בראשית רבה - סה). לעת כזאת ישתדל כל אחד לזכות במקלט רוחני ויחזק את התורה אשר על ידי זה ניצל כולנו מכל פגע ומחלה".

במכתב (מכ"ג אדר תשכ"ג) כתב **רבינו הגרא"מ שך זצ"ל**: "והנה ברוך המקום שקיים הבטחתו שלא תמוש התורה מפנינו ומפי זרענו, ומימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם... אברהם זקן ויושב בישיבה וכן יצחק, יעקב, אליעזר כדאיתא יומא כח. וכן היה משנות דור ודור. וזוהי שעמדה לנו והצילנו מכל מה שעבר עלינו וכו'".

"ומי שיש לו לו מח בקודקדו" - מוסיף הרב שך - "יבין וידע כי כל קיומנו בכל שנות הגלות המר הזה, שלא התערבנו בין האומות היא רק ע"י התורה ולומדיה. והרי עמים רבים גדולים ועצומים אין זכר להם, ואנחנו המעט מכל העמים ב"ה חיים וקיימים, וכל מדינה שנתדלדלה מלימוד התורה התבוללה. וסוף היה שאפילו שומרי מצוה לא היו, וכל מדינה שהחזיקה בלימוד התורה ויסדו ישיבות, החזיקה מעמד בזמנים הקשים ביותר תחת גזירות וכו' ובעינינו ראינו בדורותינו שכל מדינה ומדינה שהיו בה ישיבות והרבו בתורה היא היתה הערובה לקיום העם בצביונו ובדמותו האמיתית, ובמקום שפסקו ישיבות אין תורה ואין יראה, ועם הארצות מתגברת, ואין זכר ליהדות במובן הפשוט".

האם יש לנו שפה משותפת עם אנשי השלטון?

לכאורה כל הדברים שהעלנו עד כה, הם ידועים ברורים ומובנים לכל הציבור החרדי. ואין אנו אלא חוזרים לעצמנו על הידוע. ואולם השאלה שיש עלינו לשאול: האם גם אנשי השלטון במדינה - קרי: אנשי התקשורת ופקידי הממשלה אשר זוממים, חדשות לבקרים, באמצעות כל מיני תואנות ואמתלאות שונות ומשונות להשבית את לימוד התורה מהישיבות הקדושות, האם גם הם מסוגלים להבין ולקבל את הדברים שהבאנו כאן?

התשובה לכך היא שיש להבחין בין שתי קבוצות, וכפי שהטיב להגדיר זאת הגאון **רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א** (ראש ישיבת עטרת ישראל) במשל הבא: "אם אשאל אדם כמה הם שנים ועוד שנים והוא ישיב לי "שש", לא אתייראש ממנו. אמת, הוא לא מתמטיקאי גדול, אך אנסה ללמד אותו ויש תקוה קלושה שהוא יצליח ללמוד. אניח בפניו שורה של גפרורים על השולחן, אספור אותם יחד איתו ואחר כך אלמד אותו כיצד מחשבנים שנים ועוד שנים, יתכן כי אצליח.

אך אם אשאל אדם כמה זה שנים ועוד שנים והוא ישיב לי "פלורוסנט"! מאדם כזה אתייראש באופן מיידי! משום שאיננו ניצבים כלל על אותו מרקע.

הוא הדין לענייננו: אנו נאלצים להתמודד עם קבוצה כזו שאיננו ניצבים עמה כלל על אותה פלטפורמה. אין לה כל שיח ושיג בשפה שלנו. אם הם לא מסוגלים לקלוט ולהכיר בכך שהתורה בשבילנו היא כמו אוויר לנשימה אותה הוא שאיננו ניצבים כלל על אותו מרקע. וממילא כל ההסברים והפרשנויות לא יועילו.

אך ישנה קבוצה בתוכם, שכנראה יודעת ומכירה בערך התורה, שהרי מכריזה השכם והערב כי זכותינו על הארץ הזו מפורשת בתורה, ואת זאת מנופפים לעיני כל האומות כדי להצדיק את אחיזתינו בארץ. ואם כן, יש להביע לפנינו את תמיחתנו: היאך אפשר להתעלם ממה שמפורש באותה תורה, כי רק בכח לימוד התורה וקיום המצוות יהיה שלום בארץ ונשב בה לבטח וחרב לא תעבור בה! והיאך אפשר לבוא בטענות ולנסות להצר את צעדיהם של תלמידי הישיבות, הרי דוקא הם אלו שעושים במסירות את הדבר הכי נכון והכי אמיתי שצריך לעשות [כפי שמפורש בתורה וכפי שנצטוונו בה] כדי להגן על הארץ ולהציל את העם מכל פגע רע ומכל צר ואויב !?

"החיילים מוגנים בזכות לומדי התורה"

בימים הטרופים של מלחמת תש"ח כתב **הגרצ"פ פרנק זצ"ל** מכתב למפקדת הצבא בדברים היוצאים מן הלב וכך כתב: "הנני פונה לראשי המפקדה להודיעם דעת תורה המסורה לנו מסיני ושעבורה באנו באש ובמים בכל הדורות ואנו קיימים, לא לשלוח יד בבני הישיבות, וכל אלה שתורתם אומנותם.

חלילה להוציאם ולנתקם מאהלי התורה ולשעבדם לצבא המלחמה, אימונים או שאר עבודות. וידעו נאמנה שכל מי שמסר נפשו וחיו לשקידת התורה, הנהו איש צבא מלגיון מלכו של עולם להגנת עמנו וארצנו. וכל אלה העומדים במערכת הקרב עם האויב מוגנים בזכות לומדי התורה וכמו שאמרו חז"ל (מכות דף י' וכו'), וכל בעל נפש שהוא מסור ללימוד התורה אינו ח"ו בכלל משתמט, אלא נהפוך הוא, עבודה גדולה הוא עושה לנצחוננו המלא שאנו מקוים לו.

ומסיים הרב פרנק את מכתבו בזה הלשון: "בכל לבי אני קורא לכם: הבו גודל לאלוקינו ותנו כבוד לתורתו, שלא ייבש המעיין וקול התורה לא ידום. כדאי הוא קול התורה שבכוחו להגן לכל היורדים לשדה המלחמה, שיחזרו במהרה בחיים ושלום לביתם בזר הנצחון, וממשלת זדון תכלה ותעקר מן הארץ".

עמוד ההוראה

כרוז תקיף ביותר...

בימי מלחמת תש"ח, ירושלים היתה במצור, במצוק וברעב, ומצב תושביה הלך והחמיר. הלחץ על בני הישיבות בכלל ובירושלים בפרט, שיתגייסו לצבא, היה גדול, והתעמולה כנגדם הלכה וגברה.

בין מנחה למעריב היו נכנסים לבתי הכנסת ומגייסים בכח צעירים בני תשחורת. בני ישיבה רבים התגייסו, ובמצב שנוצר, היה חשש רציני ביותר לעתידן של הישיבות, והיתה סכנה גדולה שקול התורה לא ישמע עוד ח"ו, ושוב לא תהיה כל זכות להגן על תושבי הארץ, חלילה.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר ז"ל שראה את המצב הנורא הזה ואת גודל הסכנה הבטחונית המרחפת על יושבי הארץ באם יפסק קול התורה, פרסם כרוז תקיף ביותר כנגד גיוס בני הישיבות.

בדרך עץ החיים

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

"ניוטרל"? אין דבר כזה! / הרב נפתלי וינברג

למרבה ההפתעה תהיה התשובה חיובית! כן, עצם העובדה שהוא יהודי מחייבת אותך לפתח כלפיו חיבה כאחד מבניו של הקב"ה. ואם מדובר בשכן, מכר וכדו' על אחת כמה וכמה שעליך להשתדל לפתח כלפיו רגשות חיבה, ולהתרגל לחשוב עליו תמיד באופן חיובי.

בל נשכח שבמצוה זו של אהבת ישראל - כבכל המצוות - ניתן וצריך תמיד להדר ולהחמיר יותר ויותר.

אך כפי שכבר כתבנו בהרחבה, אם אין לך כלפי הזולת את המינימום של האהבה, אזי אתה מסתכן בנפילה מהירה לחטא של "לא תשנא את אחיך בלבבך".

* * *

שמעתי מידיד יקר, **רבי מרדכי גדולד שליט"א**, הערה נפלאה (מופיע ב'ברכת אברהם' על סנהדרין) שתוכנה מהווה ראייה נפלאה ליסוד הנ"ל.

ישנם ראשונים הסוברים שהפסוק "**ולא יהיה כקרח וכעדתו**" (במדבר יז, ה) מהווה איסור לאו מן התורה על עניין המחלוקת.

וכאן יש לחקור האם האיסור של להחזיק במחלוקת הינו רק כאשר אתה שותף פעיל במחלוקת, או גם כאשר אתה לא פועל להשכיח את המחלוקת? האם מחלוקת היא רק כאשר הצדדים ניצים, או גם כאשר לא שורר שלום?

ובמילים פשוטות: האם מחלוקת פירושה 'מריבה', או שגם 'העדר שלום' נחשב למחלוקת?

על הפסוק '**ויקם משה וילך אל דתן ואבירם**' (שם, טז, כה) דורשת הגמרא (סנהדרין דף ק"י ע"א) מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקרח וכעדתו'.

נשאלת השאלה: הרי משה רבינו לא יזם את המחלוקת, שכן היא נכפתה עליו. האם כאשר משה לא היה פונה לאוהלם של דתן ואבירם היה ניתן להתייחס אליו כ'מחזיק במחלוקת'?

אך חז"ל מלמדים אותנו כאן יסוד נפלא: בנוגע לעניינים שבין אדם לחברו אין מצב של 'הילוך סרק'. אם אתה לא רודף שלום, על כרחך שתהיה שייך למחזיק במחלוקת. ובמקום שאש המחלוקת בערה בעבר ועכשיו כבר איננה בוערת, אין בזה די אלא כל צד חייב לעשות מאמץ שישרור אהבה אחוה ושלוש ורעות במובן החיובי ולא די בהעדר מחלוקת גרידא, בין יהודים חייבים להתאמץ שישרור שלום, פחות מזה לא מקובל בעיני ה'.

למדנו הלכה למעשה, שגם אם יגיע אדם למצב בו הוא מרגיש שאינו שונא אף יהודי בעולם, עדיין לא מילא את חובתו בנושא זה - שהיא לחוש רגשות חיבה כלפי כל יהודי.

נשתדל אם כן כולנו להתאמץ ולהתחזק בעניינים אלו - ובפרט בימים אלו של 'בין המצרים' - ונזכה לגאולה השלמה במהרה!

במערכת ההנעה של רכב קיימים שלושה מצבים בסיסיים: הילוך קדמי, הילוך אחורי והילוך סרק ("ניוטרל"). אך האדם אינו רכב, ואצלו קיימים רק שני מצבים, או קדימה או אחורה.

כלפי מה הדברים אמורים?

משום מה, נוטים אנשים להאמין שביחסים שבין אדם לחברו קיים מצב של "ניוטרל". כלומר יש אנשים שאני אוהב; יש שאני שונא (רח"ל) - וישנם כאלו שאני לא אוהב ולא שונא.

אך זו טעות. **במערכת הנפשית לא קיים הילוך סרק!** הווי אומר שאם אתה לא אוהב מישהו - ולא במעט - אזי מאוד ייתכן שאתה שונא אותו - ולו במעט.

* * *

מאחר שמדובר בתובנה דקה ועדינה, נחדד אותה יותר בעזרת משל מעולם הזמן:

העת שמבדיל בין יום לילה נקרא '**בין השמשות**'. מהי הגדרתו האמיתית של אותו זמן? יכול אדם לטעון שבין השמשות אינו לא מהסוג הראשון: **יום**, גם לא מהסוג השני: **לילה**, אלא זמן חדש מסוג שלישי ששמו '**בין השמשות**'.

אך בעולם התורה וההלכה מוגדר זמן בין השמשות אחרת. לא 'זמן ביניים', אלא '**ספק יום ספק לילה**'!

הווי אומר: הממד השלישי אינו קיים. או שעכשיו יום, או שעכשיו לילה.

אלא מאי? כאשר אני **מסופק** אם עכשיו יום או לילה, אני נאלץ להתייחס לכל פרק הזמן הזה **כספק יום ספק לילה**. אך לא שקיים סוג שלישי של זמן.

והוא הדין בנוגע לענייננו; לא קיים מימד שלישי ביחס שבין אדם לחברו. או שאתה אוהב אותו, או שאתה שונא אותו.

וכאן הבן שואל: **הלוא ישנם אלפי יהודים בעולם שאני לא חש כלפיהם לא אהבה ולא שנאה!?**

תשובה: אין כוונתנו לומר שאתה חש כלפי כל יהודי בעולם או אהבה בוערת או שנאה יוקדת. כוונתנו לומר שבתוכי הלב פנימה, קיימת **נטייה דקה** או לכיוון האהבה או לכיוון השנאה.

וכפי שאמרנו: **במבנה הנפשי לא קיים מצב של "ניוטרל"!**...

* * *

הפועל-יוצא הבסיסי מהאמת הזו, היא שעלינו להשתדל תמיד לחוש רגשות חיוביים כלפי כל יהודי, כיוון שאם לא ננהג כן אזי הכרחי שבמקום מסוים נחוש כלפיו רגשות שליליים.

יבוא אדם וישאל: האם אני בכלל צריך להיות מוטרד ממה שאני חש כלפי יהודי שמתגורר אי שם בניו זילנד ואפילו את שמו איני מכיר?